

Bioróżnorodność w moim mieście

Mój pierwszy atlasik przyrody

Siedliska ruderalne Warszawy

**topole
osiki**

**pokrzywa
zwyczajna**

stokłosa

sałata kompasowa

"Siedliska ruderalne występują w miejscach zmienionych przez człowieka, często po rozebranych budynkach, w sąsiedztwie dróg, terenów kolejowych, wysypisk odpadów, parkingów oraz na terenach przemysłowych. Rośliny ruderalne pospolicie nazywane są chwastami, a jeśli rosną razem z krzewami to wtedy mówi się często o chaszczach."

**powój
polny**

Oto teren po rozebranej hali fabrycznej. Jeszcze widać resztki cegieł i gruzu, ale już pojawiają się trawy, np. **stokłosa**. Rośnie tu również **sałata kompasowa**, której liście wskazują północ i południe. To przodek sałaty, którą zjadasz z kanapkami. Poza nimi rosną tu **pokrzywa zwyczajna**, **glistnik jaskółcze ziele**, **powój polny** i **podbiał pospolity**. Kwiaty tego ostatniego są podobne do mniszka (ale na grubszej łodydze). Podbiał jest jedną z pierwszych roślin kwitnących wiosną.

podbiał pospolity

mniszek

glistnik jaskółcze ziele

W miastach wiele miejsc zostało pozbawione roślin. Powstały tu domy, fabryki, ulice i chodniki. Ale nawet w takich miejscach pojawiają się rośliny, np. w pęknięciach ścian czy szczelinach chodników.

Gdy jakieś miejsce zostanie porzucone, z czasem rośliny nim zawładną. Gdy miejsce to zarośnie krzewami, możemy mówić **o chaszczach.**

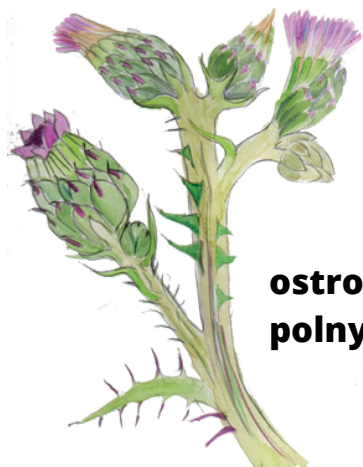
**koniczyna
biała**

perz

**dziurawiec
zwyczajny**

**ostrożeń
polny**

**bylica
pospolita**

W porzuconych przez człowieka miejscach zwykle najpierw pojawiają się rośliny o lekkich nasionach, często przenoszone przez wiatr. Do takich roślin należą np. wiechlina (trawy), np. wszędobyłski **perz**, **dziurawiec zwyczajny** czy **ostrożeń polny** (mylnie zwany ostem). Zwróć uwagę na roślinę, o torebkach nasiennych w kształcie serca. To **tasznik pospolity**, którego torebki dawniej często jadały dzieci zwać je „bożym chlebkiem”.

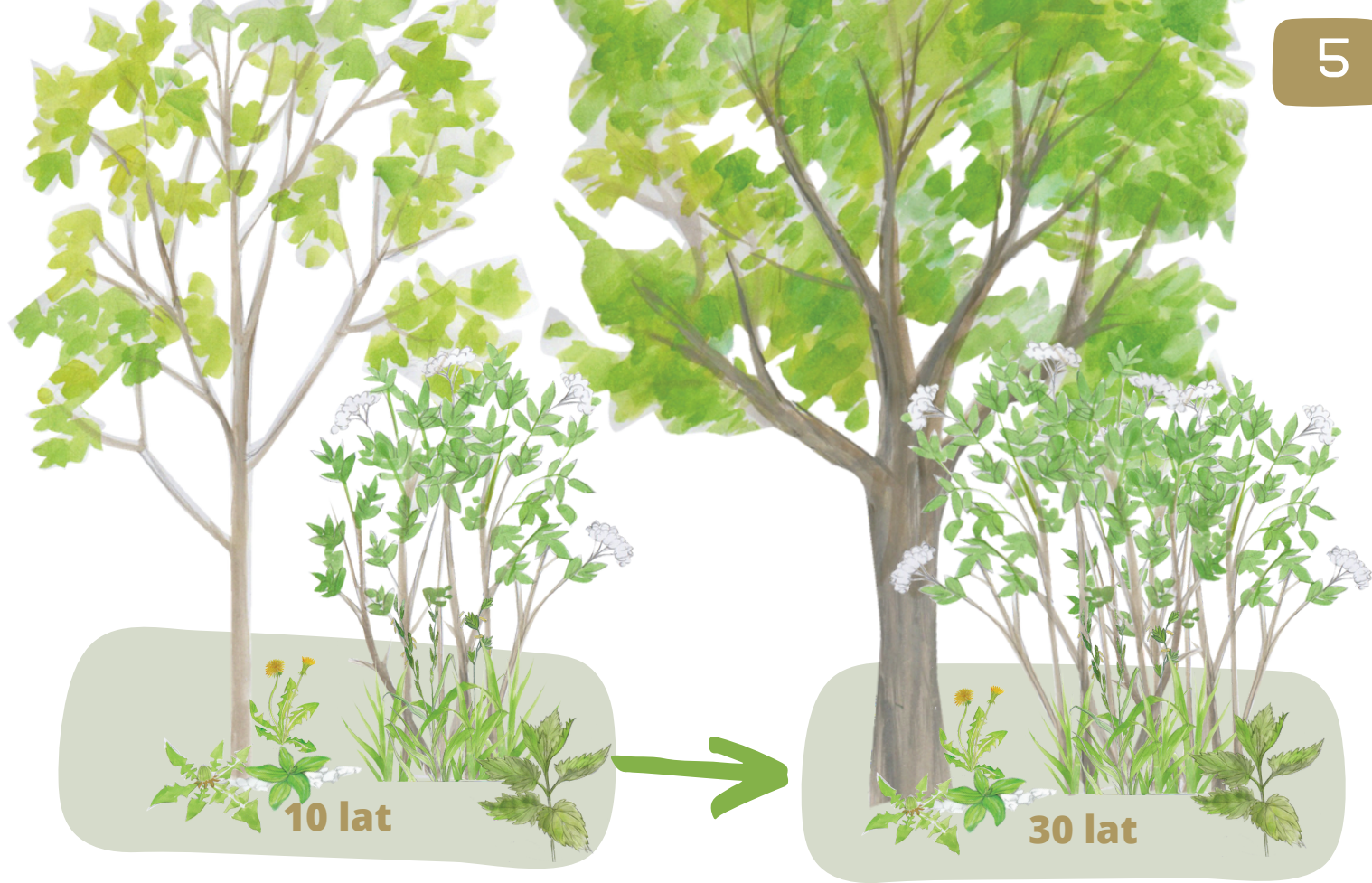

**tasznik
pospolity**

Z czasem do tych pierwszych roślin dołączają drzewa. Najpierw, podobnie jak z mniejszymi roślinami, te o lekkich nasionach, jak **topole** czy **klony**, których nasiona przemieszcza wiatr. Z czasem również te o cięższych nasionach, jak **dęby**.

topola osika

liść i kotek z nasionkami oraz
dwa pojedyncze nasionka osiki
zaopatrzone w puch

Wśród drzew, które wyrastają w porzucanych miejscach, najczęściej spotykamy **sosnę zwyczajną**, **klon zwyczajny** i **topolę osikę**. Osika należy do najważniejszych drzew w Polsce. Znana jest też z tego, że trzęsie się na wietrze, za sprawą długiego i płaskiego ogonka liściowego. Z czasem mają szansę wyrosnąć tu dęby, których nasiona dostarczają m.in. sójki, ukrywające żołądź na zimę.

brzoza brodawkowata

kotek z nasionami
i pojedyncze nasionko

orzeszek (nasionko) przemieszcza się
dzięki dwóm skrzydełkom

sosna zwyczajna

igły długie i sztywne

nasionko sosny ma tylko jedno
skrzydełko, za to dość duże.

klon zwyczajny

nasionka to podwójne skrzydlaki

**czeremcha
amerykańska**

Niestety w chaszczach bywają nieproszeni goście. To gatunki, które nie trafiły do nas naturalnie. Niektóre z nich są inwazyjne. Ich przykładem są:

klon jesionolistny, czeremcha amerykańska, robinia

akacja (niesłusznie zwana akacją), a także **nawłóć kanadyjska** (mylnie zwana mimozą) czy **kolczurka klapowana** pochodzące z Ameryki Północnej i przybysz ze wschodniej Azji: **rdestowiec sachaliński**, mylnie zwany polskim bambusem.

Dwóch ostatnich gatunków nie wolno rozsiewać, sadzić, ani w inny sposób wprowadzać do środowiska, zgodnie z polskim i unijnym prawem.

robinia akacja

**klon
jesionolistny**

**rdestowiec
sachalijski**

**nawłóć
kanadyjska**

**kolczurka
klapowana**

Chaszcze, to także miejsce dla mniejszych zwierząt np. motyli. Znajdziemy tu **rusałki admirał** czy **pokrzywnik**, ale też rzadsze **mieniaki stróżniki**.

Rusałka admirał

Rusałka pokrzywnik

To też miejsce, w którym dzieci spotykają się z synantropijnymi (związanymi z obecnością człowieka) ślimakami **wstężykami gajowymi**.

Mieniak stróżnik

gile

Chaszcze bywają też miejscem, gdzie ptaki znajdują pokarm zimą, wśród nich np. **gile**, czy egzotyczni goście z dalekiej północy – **jemiołuszki**.

W niższej roślinności spotkamy **szczygły**.

szczygły

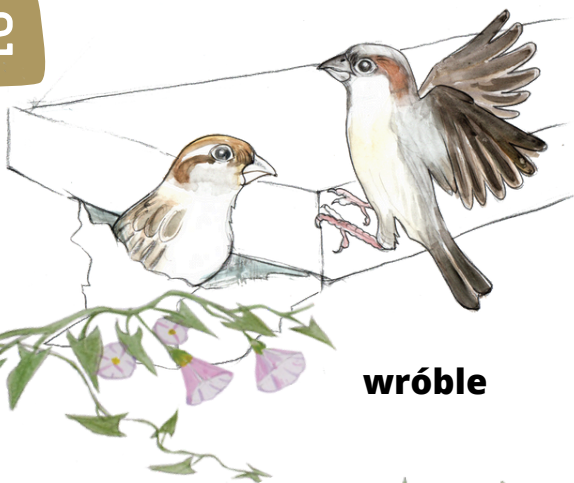
Bombycilla garrulus inaturalist.org

jemiołuszka

Andreas Trepte en.wikipedia.org

biało-brzytka zwyczajna

wróble

W mieście każdy kawałek zieleni jest dla zwierząt niczym oaza na pustyni. Typowymi ptakami miejsc porzuconych przez ludzi są **wróble** i ich krewniacy – **mazurki**. Oba gatunki lubią mieszkać w zakamarkach murów (i dziuplach). W podobnych miejscach lubią mieszkać też **szpaki**. Z kolei **białorzytki** wybierają miejsca nieco bardziej ukryte przed naszym wzrokiem. Porastające te miejsca drzewa i krzewy zamieszkują **sroki**.

sroka

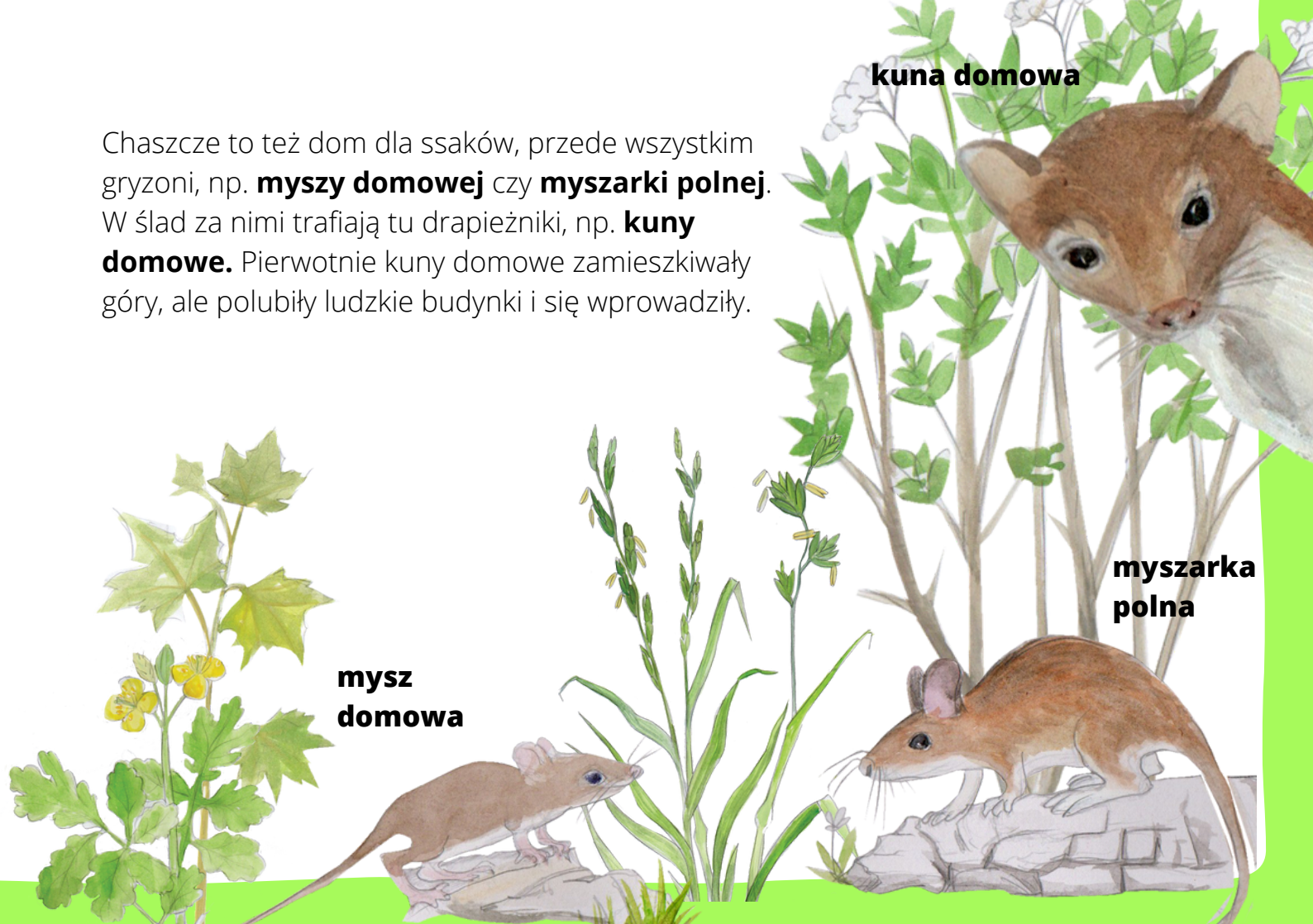
szpak

Chaszcze to też dom dla ssaków, przede wszystkim gryzoni, np. **mysz domowej** czy **myszarki polnej**. W ślad za nimi trafiają tu drapieżniki, np. **kuny domowe**. Pierwotnie kuny domowe zamieszkiwały góry, ale polubiły ludzkie budynki i się wprowadziły.

kuna domowa

**myszarka
polna**

**mysz
domowa**

Tekst i opracowanie merytoryczne: **Konrad Malec**

ilustracje: **Agnieszka Oleszkiewicz**

Fundacja Chlorofil. 2023

www.chlorofil.com.pl

CC BY-SA. 4.0

wydrukowano na papierze z recyklingu

Publikację edukacji ekologicznej dla najmłodszych Warszawiaków zrealizowano w ramach zadania publicznego pt. "Bioróżnorodność zbiorowisk ruderalnych Warszawy"

**projekt finansuje
miasto stołeczne
Warszawa**